

การพัฒนาระบบข้อมูลในระดับพื้นที่ เพื่อการจัดการปัญหาช้างป่า

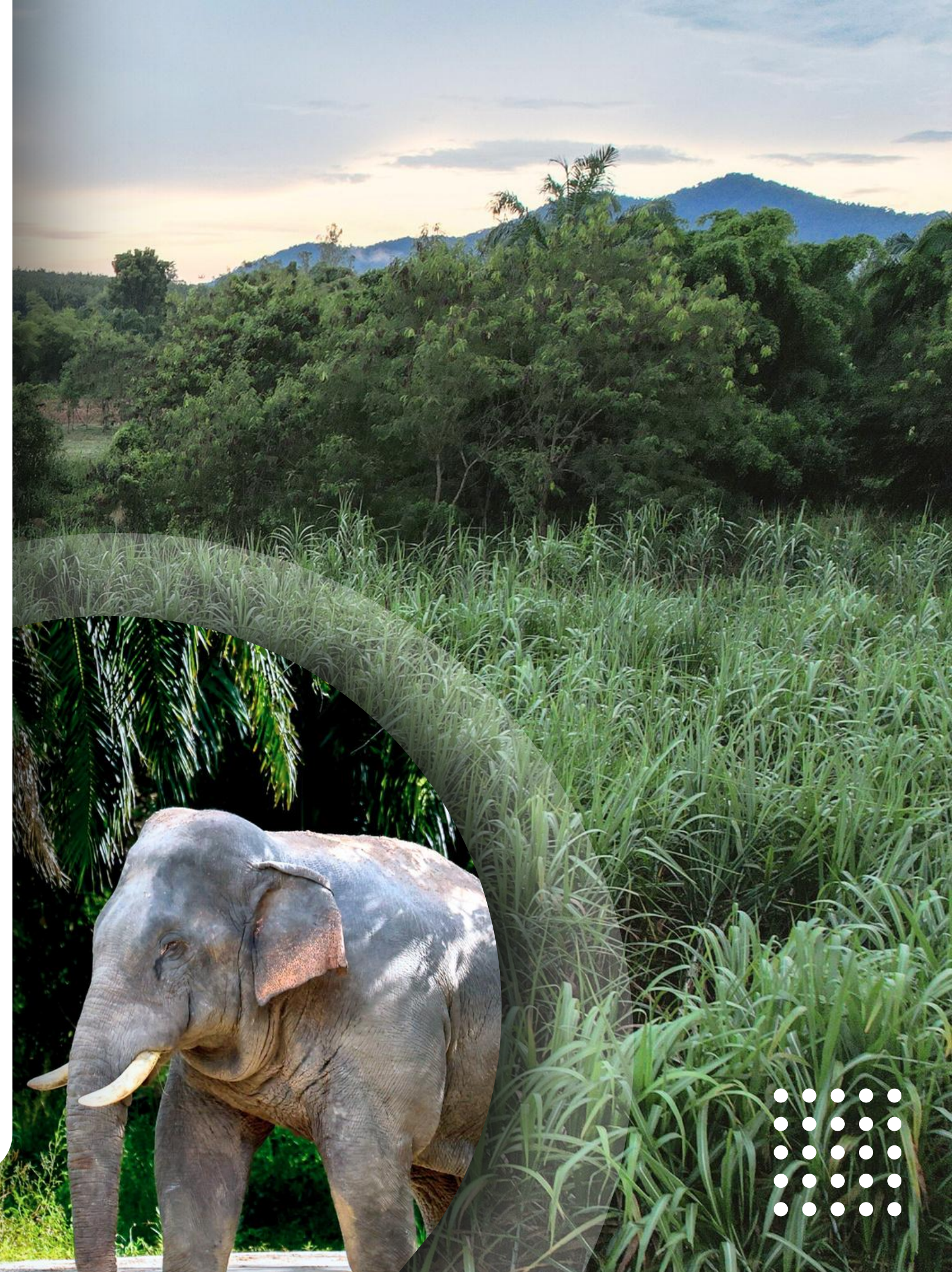
วันพุธที่ 10 กันยายน 2568

ณ หอประชุมใหญ่ ชั้น 1 (หอประชุมใหม่)
องค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว

นำเสนอโดย

นางสาววรรณ พลิกามิน

รองเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ปี 2559 – 2560

รวมกลุ่มและทำงานร่วมกับเครือข่าย จ.ฉะเชิงเทรา

ปี 2563 - 2567

ขยายภาคเครือข่ายและเชื่อมโยงการทำงานระดับภาค (เครือข่ายภาคตะวันออกยั่งยืน)

ประเด็นการขับเคลื่อน 5 ประเด็น

1. การพัฒนาฐานทรัพยากร
2. ความมั่นคงทางอาหาร
3. การพัฒนาเมืองน่าอยู่
4. การท่องเที่ยวชุมชนวิถีใหม่
5. การเรียนรู้บนฐานชุมชน

สถานการณ์ปัญหาช้างป่าภาคตะวันออก

พบช้างป่า 799 ตัว

70-80% ออกนอกป่าอนุรักษ์ (3,375 ครั้ง)

สร้างความเสียหาย 313 ครั้ง

มนุษย์ถูกช้างป่าทำร้าย ผู้บาดเจ็บ 9 ราย ผู้เสียชีวิต 12 ราย

*ข้อมูล ปี 2568 ถึง 1 ส.ค. 2568 (กรมอุทยานแห่งชาติฯ ,2568)

การขับเคลื่อนการสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้และกลไกความร่วมมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับพื้นที่ที่มุ่งสร้างเครือข่ายการทำงานในลักษณะหุ้นส่วนการพัฒนาแบบบูรณาการร่วมกันจากทุกภาคส่วนในรูปแบบ **พลังทางสังคม** นำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ที่ตอบโจทย์ทิศทางการพัฒนาประเทศและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปี 2561 - 2562

สร้างความรู้ความเข้าใจและเชื่อมโยงการทำงาน

ปี 2567 - 2568

“ขับเคลื่อนปัญหาช้างป่าภาคตะวันออก” เนื่องจากเป็นปัญหาเร่งด่วนในพื้นที่

ประเด็นสำคัญเร่งด่วน

การจัดทำระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับช้างป่า

ระบบเตือนภัยและช่องทางในการสื่อสารแบบ real time

การช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบภัยจากช้างป่า

ความก้าวหน้าการดำเนินการ

1) การจัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลช้างป่า

- กรมอุทยานแห่งชาติฯ เร่งจัดทำแผนที่ประชากรช้าง เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลและอัปเดตข้อมูลประชากรในแต่ละจุด โดยพัฒนาเป็นแอปพลิเคชัน เพื่ออัปเดตข้อมูลทุกสัปดาห์
- จัดตั้งหน่วยเคลื่อนที่เร็ว ในพื้นที่กรมอุทยานฯ ว่าจ้างเฉพาะเพื่อติดตามข้อมูลสถานการณ์และผลักดันช้างออกจากพื้นที่

เครือข่ายภาคตะวันออก จัดทำฟังด้าบลเพื่อการจัดการช้างป่าในพื้นที่นำร่อง ต.ทุ่งมหาเจริญ อ.วังน้ำเย็น จ.สระแก้ว

2) การพัฒนาระบบแจ้งเตือนภัย

- กรมอุทยานแห่งชาติฯ เตรียมทำแผนที่อัปเดตข้อมูลช้างป่าภาคตะวันออก
- นักวิชาการ (ดร. บริพัตร ศิริอรุณรัตน์) และเครือข่ายช้างป่าภาคตะวันออก ได้บูรณาการความร่วมมือกับผู้ให้บริการ แพลตฟอร์ม Earth Ranger เพื่อพัฒนาระบบแพลตฟอร์มสำหรับการแจ้งเตือนภัยช้างป่าแบบ Real-Time เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตาม ตรวจสอบ และบริหารจัดการสถานการณ์ช้างป่าที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน และพืชผลทางการเกษตรของประชาชนในพื้นที่เสี่ยง ปัจจุบันแพลตฟอร์มดังกล่าวอยู่ในขั้นตอนการทดลองนำเข้าข้อมูล

3) ปรับปรุงการช่วยเหลือเยียวยา

กรมอุทยานแห่งชาติฯ มีการปรับปรุงหลักเกณฑ์การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากช้างป่า ได้แก่ ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการจ่ายเงินช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากช้างป่าจากงบกลาง พ.ศ. 2568 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 11 มิถุนายน 2568 โดยมีการกำหนดอัตราการช่วยเหลือเยียวยาเฉพาะสำหรับความเสียหายจากช้างป่า พร้อมทั้งกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาการช่วยเหลือเยียวยาที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ทำไมต้องขับเคลื่อนเรื่องการจัดทำข้อมูล?

การจัดทำข้อมูลสำคัญเพื่อการแก้ไขปัญหาช้างป่า

1. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับช้างป่า

2. ข้อมูลปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ข้อค้นพบ

ข้อมูลภาพรวม

- ข้อมูลขาดการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบและขาดความต่อเนื่อง เนื่องจากข้อมูลที่สำคัญกับการวิเคราะห์ปัญหาช้างป่าส่วนใหญ่มาจากโครงการศึกษาวิจัย ข้อมูลสำคัญแต่ละชุดอยู่ในลักษณะแยกส่วนกัน ไม่ได้เป็นการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องหรือมีการกำหนดความถี่ในการเก็บข้อมูล
- ปัญหาความน่าเชื่อถือของข้อมูล อาทิ ข้อมูลจำนวนช้างป่าที่มีในปัจจุบันมาจากการเก็บข้อมูลของแต่ละกลุ่มป่าที่มีความแตกต่างกันในเรื่องของวิธีการจัดเก็บ
- ขั้จำกัดด้านงบประมาณและจำนวนบุคลากรในการจัดทำข้อมูลทำตามภารกิจหน้าที่
- ปัญหาเรื่องการเข้าถึงข้อมูล ประชาชนโดยทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลจุดพบช้าง หรือตำแหน่งช้างได้ ส่งผลต่อการวางแผนเพื่อเฝ้าระวัง ทั้งนี้หากมีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูล สามารถทำหนังสือขอใช้งานข้อมูลได้เป็นครั้งคราว

ข้อมูลในพื้นที่

การจัดทำข้อมูลเพื่อการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเป็นไปอย่างไม่เป็นระบบและกระจัดกระจาย มีการจัดทำข้อมูลเพื่อการแจ้งเตือนเฉพาะกลุ่มในแต่ละพื้นที่ จึงขาดทิศทางและแนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกัน

ทำไมต้อง ขับเคลื่อน ในระดับตำบล?

1

ข้อจำกัดด้านจำนวนบุคลากร เจ้าหน้าที่ภาครัฐมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งการจัดทำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับช้างป่า เพื่อใช้ในการแจ้งเตือนเฝ้าระวังช้างป่าได้ทันต่อสถานการณ์

2

มีระเบียบ/ประกาศ การกระจายอำนาจในการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าสู่ท้องถิ่น ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหช้างป่าได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชน เข้าใจบริบทและความเดือดร้อนในพื้นที่ และสามารถจัดสรรงบประมาณ กำหนดมาตรการ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทันที

- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2563

- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชนตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566

ประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่องการกำหนดกิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นหน้าที่และอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: **ด้านการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่า** ที่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือสร้างความเดือดร้อนต่อประชาชน

3

ในพื้นที่มีการจัดทำข้อมูลเพื่อแจ้งเตือนและเฝ้าระวังช้างป่า แต่เป็นการทำข้อมูลเฉพาะกลุ่ม ซึ่งสามารถพัฒนาการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นระบบ เพื่อใช้ในการวางแผนบริหารจัดการปัญหาในระดับพื้นที่ได้

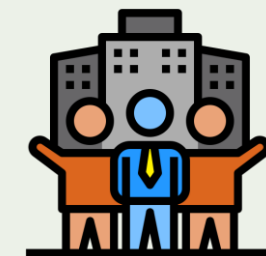
ทำไมต้องเป็นพื้นที่**ทุ่งมหาเจริญ**?

สถานการณ์ปัญหาช้างป่ามีแนวโน้ม**เพิ่มขึ้น**อย่างต่อเนื่อง

มีศักยภาพในการรวมกลุ่มชุมชนและสร้างการมีส่วนร่วมได้อย่างเป็นรูปธรรม

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนและพร้อมเป็นกลไกกลางในการประสานงาน

มีข้อมูลพื้นฐานบางส่วนอยู่แล้ว แต่ยัง**ขาดการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ**

เกิดการสร้างหุ้นส่วนการพัฒนา

และความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาช้างป่า ซึ่งมี**ทุกภาคส่วน** โดยเฉพาะภาคประชาสังคมและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อแบ่งปันทรัพยากร และจัดการความเสี่ยงร่วมกัน จนนำไปสู่การได้รับการแก้ไขปัญหาย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

กระบวนการจัดทำผังตำบล

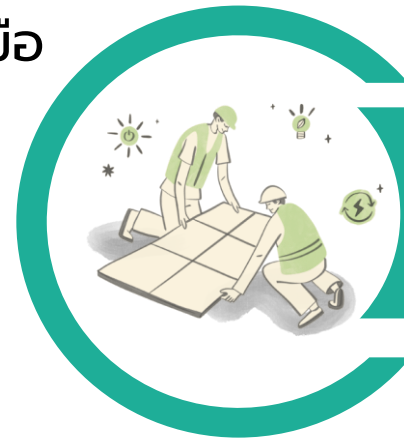
Model ผังตำบลทุ่งมหาเจริญ

ชุมชน/ท้องถิ่นมีศักยภาพในการจัดการปัญหาช้างป่า เพื่อลดความเสี่ยงและผลกระทบในระดับพื้นที่ เกิดภาคีความร่วมมือและสามารถหนุนเสริมการทำงานภาครัฐในการแก้ไขปัญหในพื้นที่

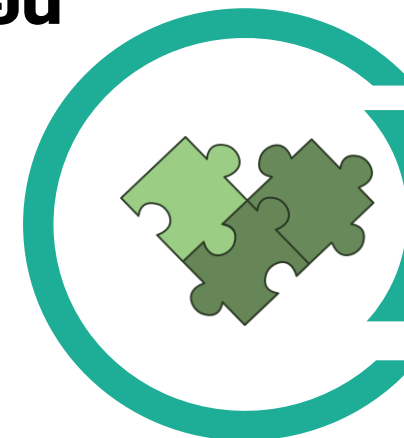

เกิดการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์

ข้อมูลผังตำบลสามารถนำไปสู่การสร้างความร่วมมือในการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับพื้นที่ เพื่อการจัดการช้างป่า และการแก้ไขปัญหาย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ การวางแผนจัดสรรเจ้าหน้าที่ตามลำดับความเสี่ยงภัย

เกิดเครือข่ายและการขยายผลในพื้นที่อื่น ๆ ของภาคตะวันออก บูรณาการความร่วมมือ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหได้อย่างครอบคลุมและยั่งยืน

เกิดการพัฒนากลไกเชิงพื้นที่

บนฐานข้อมูลชุมชน โดยชุมชนสามารถจัดเก็บวิเคราะห์ และใช้ข้อมูลของตนเองเป็นเครื่องมือในการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาย่างเป็นรูปธรรม

การพัฒนาที่ตอบโจทย์คนในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

และสอดคล้องกับบริบท โดยมุ่งเน้นให้การแก้ไขปัญหาช้างป่าที่มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิต เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่จริง ไม่ใช่เพียงการแก้ไขเฉพาะหน้า แต่เป็นการสร้างกลไกและแนวทางที่สามารถพึ่งพาตนเองได้

กระบวนการ
SDG LAB

